

ŘEČ

Příspěvek k situační fenomenologii

MARTIN POKORNÝ

Publikace je výstupem výzkumného projektu GA ČR číslo 401/09/P178
„Dimenze řečové události“, řešeného na FF UK.

Odborní recenzenti:

prof. PhDr. Petr Kořátko, CSc.

doc. Karel Novotný, M.A., Ph.D.

Summary:

The book presents a theory of speech. Part I provides the philosophical background: it provides a description of the basic structuring of experience, along (revisionary) Husserlian lines. Experience is demonstrated to proceed along four strata: the stratum of immediate impressions; the stratum of teleological striving and of rhythm; the stratum of orientation and measuring; and the suprasituative or a-situative viewpoint. Part II formulates a situative semiotics, i.e. a theory of meaning as a definite dimension of situations. Part III provides a descriptive rhetorics: it describes the role of the situational distance that a speech act must usually overcome; it analyzes the modalities of self-replication and of expansion that speech can employ; and it formulates a critique of the various forms of purported a-situative speech.

© Martin Pokorný, 2013

Photographs © Jan Tichý, 2013

Documentation of „*installation no. 5 (threshold)*“ (2008),
video installation, 10 min three channels digital video projections, 280 × 210 cm each,
one hundred 250 gram white paper objects, adhesive.
Collection of Shpilman Institute of Photography.

© Vojtěch Ripka – Jitro, 2013

© Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 2011

ISBN 978-80-86985-12-1

*Petru Rezkovi,
učiteli filosofie*

OBSAH

Předmluva	13
-----------	----

0. METODIKA 17

§ 1) Dělení výkladu a vzájemná odkázanost částí	19
§ 2) Modalita výkladové argumentace	20

I. ONTOLOGIE PSYCHÉ 25

I.A. PSYCHÉ A STRUHY 27

§ 1) Základní charakteristika	27
§ 2) Ontologie psyché, vplyv a výstav	30
§ 3) Generální variace	35
§ 4) Strukturní pravidla (opora a umocňování, odliky a metalépsy)	42
§ 5) Ontologické a metodologické pojetí psyché	49
§ 6) Funkční zákony struh (dominance a regulativita, distinktnost a průběhovost)	50
§ 7) Náčrt souborného popisu	54

I.B. HORÁMA 57

§ 1) Základní charakteristika	57
§ 2) Přínos horámatu pro deigma	58
§ 3) Horáma a panhoráma, horámatická iluze	62
§ 4) Paradigmata a horámatické modely	67

I.C. DEIGMA 71

§ 1) Základní charakteristika	71
§ 2) Kathexis a katopsis	73
§ 3) Habitus a objektivita	75
§ 4) Singularita habitu	76
§ 5) Ustrojení habitu	79

I.D. BĚŽNÁ ZKUŠENOST A VÝJIMEČNÁ ZKUŠENOST	83
§ 1) Běžná zkušenost jakožto součinnost thematu a deigmatu	83
§ 2) Kurzoričnost	84
§ 3) Ukotvení habitu a habitat	85
§ 4) Čistý vjem, estetično, erotično	87
§ 5) „Čistá“ sómaticnost a potřeba sómatu	90
I.E. AGREGACE	95
§ 1) První přiblížení	95
§ 2) Agregáty a metaagregáty	96
§ 3) Předsuvy a rozčasi	100
§ 4) Realita	105
§ 5) Singulant, tělo a úchop	109
§ 6) Egoita, jednání a dobro	112
II. SITUAČNÍ SÉMANTIKA	117
II.A. SITUACE	119
§ 1) Situace a její momenty	119
§ 2) Situovanost jako existenční rys	121
§ 3) Situační teorie řeči versus lingvistika	123
II.B. MÉDIUM	125
§ 1) Řečové dění: strukturní synopse	125
§ 2) Vehiculum	126
§ 3) Typizované médium	135
§ 4) Prehistorie mluvy (1): nomos	141
§ 5) Prehistorie mluvy (2): od klangé po nomos	149
II.C. MLUVA	153
§ 1) Fyseismus	153
§ 2) Pojmenovaný svět a homo loquens	155
§ 3) Prehistorie mluvy (3): nomos a logos	165
§ 4) Esencializace	168

II.D. HOMO LOQUENS	171
§ 1) Úvod	171
§ 2) Kompetence	173
§ 3) Obeznamenost	183
§ 4) Systém jazyka a řád světa	188
II.D.APENDIX: MORFOSYNTAX	193
§ 1) Úvod a základní principy	193
§ 2) Emfaticky podmíněné užití	196
§ 3) Zvláštnosti morfosyntaxe	199
§ 4) Morfosyntax a jazyk	200
§ 5) Významová mnohost	202
§ 6) Genera	204
§ 7) Diagramy	205
§ 8) Determinátory a partikule	207
§ 9) Binární zkušenostní postupy	211
§ 10) Výpověď a věta, Sachverhalt a větný význam	213
§ 11) Shrnutí: morfosyntax a agregáty	216
II.E. PROPOSIČNÍ MÍSTO	217
§ 1) Úvod	217
§ 2) Fungování propositivního místa	221
§ 3) Praktická reflexe na propositivní místo: neutralita a indiferenciace	222
§ 4) Teoretická reflexe na propositivní místo: mentální a kosmická dezinterpretace	227
II.F. POROZUMĚNÍ	231
§ 1) Úvod. Propositivní místo a apelační místo	231
§ 2) Logika jednání	233
§ 3) Odtržení apelačního místa	234
§ 4) Význam a výraz	237

III. ŘEČ VE VÝKONU	239
III.A. PŮDORYS: BLÍZKOST A DISTANCE	241
§ 1) Trojné tělo	241
§ 2) Blízkost, těr, Liebe	244
§ 3) Habitační dimenze a zóny	245
§ 4) Mythos a fasis	249
§ 5) Čtverec proměn	251
III.B. UMOCŇOVÁNÍ ŘEČI	253
§ 1) Úvod	253
§ 2) Topos	256
§ 3) Usus	259
§ 4) Tropos: základní charakteristika	260
§ 5) Tropos plastický a apelační	262
§ 6) Proposiční tropos – úvodní přehled	267
§ 7) Navození proposičního tropu	268
§ 8) Uplatnění proposičního tropu	270
§ 9) Efekty proposičního tropu	273
§ 10) Tropika a korekce	277
§ 11) Citace a recitace	278
§ 12) Praxe	280
§ 13) Tropika a homo loquens	281
III.C. SEBEOBRAT ŘEČI	285
§ 1) Rétorická situace a rétorický paradox	285
§ 2) Garance	287
§ 3) Varianty řeči v rétorické situaci: úvod	289
§ 4) Varianty řeči v rétorické situaci: transmise a demonstrace	290
§ 5) Vyprávění jakožto kvaziobjekt	292
III.D. ODPOUTÁNÍ ŘEČI	299
§ 1) Desituovanost	299
§ 2) Argumentum	299
§ 3) „Být“ a bytí	301
§ 4) Matematika	305
otivace reflexe na psyché (parafa těla)	310
REJSTŘÍK	313

Ἡ περὶ τῆς ἀληθείας θεωρία τῆ μὲν χαλεπὴ τῆ δὲ ῥαδία. σημεῖον δὲ τὸ μήτ' ἀξίως μηδένα δύνασθαι θιγεῖν αὐτῆς μήτε πάντας ἀποτυγχάνειν, ἀλλ' ἕκαστον λέγειν τι περὶ τῆς φύσεως, καὶ καθ' ἓνα μὲν ἢ μηθὲν ἢ μικρὸν ἐπιβάλλειν αὐτῇ, ἐκ πάντων δὲ συναθροισζομένων γίγνεσθαι τι μέγεθος· ὥστ' εἴπερ ἔοικεν ἔχειν καθάπερ τυγχάνομεν παροιμαζόμενοι, τίς ἂν θύρας ἀμάροισι; ταύτη μὲν ἂν εἴη ῥαδία, τὸ δ' ὅλον τι ἔχειν καὶ μέρος μὴ δύνασθαι δηλοῖ τὸ χαλεπὸν αὐτῆς. ἴσως δὲ καὶ τῆς χαλεπότητος οὔσης κατὰ δύο τρόπους, οὐκ ἐν τοῖς πράγμασιν ἀλλ' ἐν ἡμῖν τὸ αἴτιον αὐτῆς· ὥσπερ γὰρ τὰ τῶν νυκτερίδων ὄμματα πρὸς τὸ φέγγος ἔχει τὸ μεθ' ἡμέραν, οὕτω καὶ τῆς ἡμετέρας ψυχῆς ὁ νοῦς πρὸς τὰ τῆ φύσει φανερώτατα πάντων.

Nahlédnutí pravdy je na jednu stranu obtížné, na druhou snadné. Znakem toho je, že ji nikdo nedokáže náležitě postihnout, ale přitom se s ní také nikdo nedokáže zcela minout, nýbrž každý o skutečnosti něco říká a sám za sebe sice přispívá jen málo nebo vůbec, nicméně složením všeho dohromady se z toho stává cosi velkého – takže by to s pravdou bylo jako v úsloví: Kdo by se netrefil do vrat od stodoly? Po této stránce se tedy pravda zdá snadná, její obtížnost se ovšem ukazuje na tom, že nejsme s to postihnout jednotlivou část, i když máme vše pohromadě. Obtížnosti pak jsou dva způsoby, a její příčina zde nejspíš netkví ve věcech, ale v nás. Tak jako jsou totiž oči netopýřů oslepeny denním světlem, tak se má i intelekt naší psyché vůči tomu, co je z povahy věci nejzjevnější.

Aristotelés

Předmluva

Jména Ferdinand de Saussure, Charles Sanders Peirce, Edmund Husserl, Ludwig Wittgenstein, Karl Bühler a Louis Hjelmslev vyznačují zásadní zlom v teoretickém chápání řeči.* Jejich individuální příspěvky ale netvořily žádný snadno přehledný celek (vůbec nemluvě o rozličných materiálových a textových obtížích) a naléhavě vyžadovaly soubornou produktivní reflexi. Relativně nejdále v tomto směru dospěl Bühler, a pokud by se následující zkoumání mělo přihlásit k jedné konkrétní disciplíně, přihlásilo by se ke Sprachtheorie v Bühlerově smyslu.

Dílo samotného Bühlera však vinou autorova vynuceného exilu skoro zcela zapadlo a ostatní zmínění autoři se prosadili především jako „duchovní otcové“ izolovaných proudů, v nichž ohled třeba jen na *dvě* autority – o šesti nemluvě – platil spíše za kuriozitu a okrajový experiment. Filosofie druhé poloviny 20. století se nechala ovládnout oligopolem novofregovského scientismu a heideggerovské mytologizace a zájem o reálně užívanou řeč v podstatě vyloučila z okruhu svého zájmu; pokud se tento zájem přece jen sporadicky probudil, vyčerpával se do značné míry složitým vyvracením předpokladů, jež nikdy neměly být přijaty. Empirická zkoumání řeči, vůči spekulacím o základech vždy nevráživá, tak měla velmi dobré alibi, proč se celé oblasti vyhnout.

Mé zkoumání je tedy v zásadě konzervativní: vrací se k otázkám vyjmenovaných autorů. Nejde ovšem o žádný eklektismus ani o syntézu: uvedené myslitele nestačí smíchat dohromady; jejich uvažování o řeči naráží na zásadní rozpory, které je nutno produktivně překonat. To je jeden možný způsob, jak charakterizovat ambici následujícího textu.

Ačkoli se ale celá má úvaha nese ve výsostně teoretickém duchu, dlužno upozornit, že její základní motivace je praktická. Zabýval jsem se řečí intenzivně v mnoha různých rolích: poznal jsem poměrně zblízka a z různých úhlů fungování řeči v poezii, antické, středověké a současné filosofii, literární teorii a literatuře vysoké i té nejnižší, o běžných praktických kontextech nemluvě, a jsem, zdá se, v tomto směru vybaven obstojně citlivými tykadly (ač též, žel, podprůměrnou a děravou pamětí). Zde předkládaná snaha o synoptický vý-

---

* Jejich přínos je ovšem zkreslován přetrvávající neznalostí výtěžků první a druhé scholastiky. Myslenkové bohatství této tradice impozantně představil a oživil Theo Kobusch ve spise *Sein und Sprache*, Leiden 1987, jehož četbu nutno každému zájemci o teorii řeči naléhavě doporučit.

klad vyšla z pocítované nutnosti nějak tyto okruhy propojit; a stejnou nutnost může snadno pocítit každý, kdo například z lingvistické či filosofické přednášky přejde do překladatelského či interpretačního semináře.

Praktický dopad se přitom neomezuje na akademickou sféru. Řeč je mocný nástroj „psychagógie“, tedy oné souvislé škály aktivit od dětské a školní výchovy přes psychologii a psychiatrii po duchovní život, média, právo a politiku – a obecně sdílené kulturní předpoklady o povaze řeči a řečových významů tu mají klíčovou, mnohdy takřka hmatatelnou roli. Nehodlám se opíjet nadějí, že by můj spis došel v brzké době širokého praktického využití, považuji ale za důležité podotknout, že v tomto směru otevírá zřetelné možnosti.

Takřka dokonalá absence bibliografických odkazů není míněna jako deklarativní gesto, „jak to má být“. Bylo by jednoznačně lepší, kdybych dokázal jasně zformulovat, jaký vztah mají předkládaná zkoumání k ostatní dostupné literatuře. Důvodů, proč se tak nestalo, je vícero, ale lze je zredukovat na jeden: nezbývalo mi dosti sil na to, abych uvedený úkol splnil v dostatečném rozsahu a způsobem, který by byl skutečně informativní a nezkresloval ani mé vlastní myšlenky, ani myšlenky jiných autorů. V jednom smyslu je to ale rozhodnutí náležité: mé úvahy skutečně stojí v diskusi především s klasiky zmíněnými v první větě (ve vztahu k nimž by opakované odkazy mohly působit arogantně a nevkusně), nikoli s hlavními trendy současné literatury.

Náhradou předkládám alespoň krátkou soubornou bibliografii – v níž již nezmiňuji díla autorů uvedených na počátku.

Situační fenomenologii uvedenou v podtitulu míním na prvním místě Hermanna Schmitze, *System der Philosophie*, 5 dílů v 10 svazcích, Bonn 1964–1980; srov. též *Der Spielraum der Gegenwart*, Bonn 1999. Ve spise o mnoha tisících stranách však Schmitz problematice řeči jako takové tematicky věnuje jen jednu čtyřicetistránkovou kapitolu (§ 227 ve sv. III/4), v jejímž rámci se nemůže dostat k podrobnostem.

Mé čtení Husserla zásadním způsobem zformoval Donn Welton, *The Other Husserl: The Horizons of Transcendental Phenomenology*, Bloomington 2000. Welton svou knihu zakončuje úvahou o řeči a o fenomenologii řeči jakožto desideratu; opírá se přitom mimo jiné o fenomenologii pozornosti Arona Gurwitsche. Snad není nemístné říci, že jsem se na tuto výzvu pokusil zareagovat. Důležitý je také Weltonův článek „Intentionality and Language in Husserl's Phenomenology“, *Review of Metaphysics* 27, 1973, str. 269–297.

Čelné místo mezi moderními teoretiky řeči by zasluhoval Arnold Gehlen, *Der Mensch: Seine Natur und seine Stellung in der Welt*, 1. vydání 1940, kritické vydání v souboru *Gesamtausgabe*, sv. 3.1, Frankfurt a. M. 1993. Gehlenova prezentace problematiky je pronikavá a v otázce celkového přístupu lze jeho spis i s ohledem na rozsah a přístupnost nejrealističtěji doporučit jako text skýtající uvedení k otázkám probíraným v této knize.

Na lingvistické straně lze podobné doporučení připojit ke knize Roye Harrise *Reading Saussure*, London 1987. Oxfordský lingvista mne přesvědčil svou via negativa: subtilním vyvrácením Saussurových systémových nároků a zvláště jeho skrytých předpokladů. Oproti tomu Harrisem deklarovaný pozitivní projekt integrativní lingvistiky se nedokázal odlepit od země a u generace žáků propadl povrchní sociologizaci. Tížila mne otázka, zda lze věc řešit jinak.

Přijímám takřka bez výhrad sémantický aparát Françoise Rastiera, vyložený například ve studiích „Microsémantique“, „Mesosémantique“ a „Macrosémantique“, dostupných na serveru revue-texto.net. Má teorie habitu je (bez ohledu na to, jak by se k ní stavěl Rastier osobně) snahou objasnit ontologii sému. Pokud se totiž řeč vůbec nějak vztahuje ke skutečnosti, pak tak činí buď díky sémům, a tedy je nutno objasnit ontologii sémů, anebo díky něčemu jinému než sémům, k čemu se tedy sémy musí vztahovat – a pak se (v linii dané úvahy!) nabízí sémy zahodit a omezit se na toto „něco jiného“.

Stejně tak se hlásím k teorii relevance, jak ji předložili Dan Sperber a Deirdre Wilsonová v dnes již klasickém spise *Relevance: Communication & Cognition*, Oxford 1986, 1995². Sperber s Wilsonovou sice používají aparát kognitivních věd, ten ale pro jejich výklad není podstatný, naopak jej lze velmi přirozeně – a opět bez ohledu na osobní mínění autorů – převést do fenomenologického registru.

Kniha vlastně předkládá jen několik málo základních nálezu či postojů, a opakovaně jsem byl v pokušení zformulovat je na úvod v několika větách. Neučiním tak. Stručné formulace jsou dokonale transparentní pro mne, kdo s předkládanými úvahami strávil skoro deset let. I u příznivě naladěného publika – o kritikách nemluvě – by se ale snadno staly pramenem zkreslení a nedorozumění. Přesto má smysl čtenáře upozornit, že jakmile alespoň do jisté míry pochopí jednu část knihy, lze očekávat, že mu to velmi významně pomůže na jiném místě (a k základní orientaci v těchto příčných vazbách

slouží schéma na str. 22-23). V knize se takřka nic neopakuje, ale vše se vrací ve variacích.

Totéž platí pro terminologii: přibližně deset pojmů je nepostradatelných, ostatní by se daly získávat jejich kombinacemi – ovšem za cenu vzrůstající neobratnosti. Snažil jsem se rozmisťovat nová souborná označení tak, aby to napomáhalo zapamatování a pochopení, nicméně zdánlivé množství termínů se při pozornější četbě začne sdružovat do snadno přehledných „hnízd“.

Tři obsahové nálezy považuji za originální. Prvním z nich je (i přes nepochybné dílčí anticipace jednotlivých struh) základní pojetí psyché jakožto souhry čtyř struh, které určuje organizaci celé knihy. Druhým je rubrika „homo loquens“, jejíž význam je také zřejmý z výkladu. Třetí nález je naopak zdánlivě okrajový, zaslouží ale, myslím, značnou pozornost: zde míním kurzorické vnímání jakožto půdu objektivity.

Drobná poznámka k užití první osoby singuláru. Plurál „my“ musí v následujícím výkladu plnit celou řadu funkcí: vztahuje se tu k člověku vůbec, tu k běžnému současnému mínění, tu k filosofické obci apod. V zájmu lepší sledovatelnosti textu jsem se proto rozhodl mluvit v první osobě singuláru všude, kde to je možné – i za cenu nutného opačného důsledku, že to místy u méně vlídného čtenáře může vyvolat dojem ostentativnosti.

Za důtklivé pobídnutí v důležitou chvíli děkuji Pavlu Koubovi.

M. P.

0. METODIKA

§ 1) Dělení výkladu a vzájemná odkázanost částí

Celá kniha se dělí na tři části.

Jednotlícím motivem první části je psyché. Jednotlivé „vrstvy“ čili struhy psyché se vydělují zvláštním výkonem fenomenologické variace. Struhy se liší svými rysy a mírou komplexity, zároveň ale jsou na sebe nutně navázány. Oddělenost struh umožňuje produktivitu zkušenosti, slučitelnost a odkázanost struh vychází naroveň s fakticitou zkušenosti.

Jednotlícím motivem druhé části je řeč jakožto situativní dění. Situace má svou základní dynamiku, jež je ukotvena v aktualitě. Řeč se sice uskutečňuje jedině v situaci, přesto ale má i vlastní, specifickou dynamiku, která v aktualitě ukotvena není. Tato specifická dynamika řeči se do situační dynamiky promítá a proměňuje ji, aniž by ji kdy zcela překonala.

Jednotlícím motivem třetí části je rétorická situace: situace plně prosycená řečí a jejími kombinačními a strategickými možnostmi.

První část je co do důrazu ontologická, druhá sémantická, třetí rétorická. První je co do důrazu nejabstraktnější, třetí nejempiričtější. Platí to ale pouze co do důrazu, a to z principiálních důvodů.

Jednotlivé části na sebe navzájem poukazují i geneticky a motivačně.

První část poskytuje úvod pro druhou část, která ji zpětně motivuje. Jedině první část poskytuje náležitý kontext pro objasnění, co je habitus – jakožto útvar třetí struhy, deigmatu. Habitus ale vyžaduje objasnění především proto, že je korelátem řečového segmentu, je tím, co řečový segment evokuje.

Druhá část poskytuje úvod pro první část, která ji zpětně motivuje. Až druhá část umožňuje náležitě pochopit, co je situovanost – a situovanost je půdou pro výklad psyché v první části. První část ale situovanost strukturuje způsobem, který pak je určující pro výklad ve druhé části.

Druhá část poskytuje úvod pro třetí část, která ji zpětně motivuje. Pouze druhá část umožňuje náležitě charakterizovat tři roviny vyhraňování smyslu, které označuji jako „proposiční místo“, „apelační místo“ a „místo plasticity“ a které jsou klíčové pro výklad rétorických strategií ve třetí části. Až třetí část se ale plně zaměřuje na doširoka rozvinuté řečové jednání, jež je de facto analyzováno ve druhé části.

Třetí část poskytuje úvod pro druhou část, která ji zpětně motivuje. Na rétorických strategiích si lze ujasnit, jak se v řečovém jednání prolíná ohled na aktuální těžiště s ohledem na to, co se od aktuality odpoutává – což je právě

dvojí dynamika podrobně probraná ve druhé části. Pouze druhá část ale řečové dění strukturuje oním způsobem, který je pro třetí část určující.

První část poskytuje úvod pro třetí část, která ji zpětně motivuje. První část předvádí, v jak širokém smyslu lze chápat tělesné jednání, konání organického těla – čehož příkladem mají právě být i rétorické strategie probírané ve třetí části. Pouze třetí část ale ukazuje, jak rozvinuté řečové jednání motivuje postup k rovině spatřenosti – tedy k oné rovině, na níž se teprve může odehrát fenomenologická variace nutná k tematizaci psyché.

A třetí část poskytuje úvod pro první část, která ji zpětně motivuje. Třetí část předvádí, že takzvané rétorické strategie nejsou pouhou manipulací se slovy, ale hledáním smyslu – a první část pak je snahou o řečové odhalení pramene zkušenostního smyslu vůbec. Pouze první část ale přesně rozebírá patologičnost univerzalistické iluze, z jejíhož hlediska se hledání smyslu domněle může od „manipulací se slovy“ odpoutat.

§ 2) *Modalita výkladové argumentace*

Knihy předkládá dílčí argumenty. Hlavní argumentační váhu ale nese snaha zachovat výkladovou úspěšnost a přitom „zachránit fenomény“. Nejvýznamnější přesvědčovací páky tedy leží „mimo“ text, respektive „v meziprostorách“ textu: na jedné straně se musí čtenář sám přesvědčit, zda text v konečném výsledku objasňuje vše, co objasnění zaslouží; na druhé straně se musí přesvědčit, že text i přes značný rozsah nehromadí nové a nové výkladové principy ad hoc, ale pouze se z různých hledisek a v různých konfiguracích vrací k několika málo principům, které jsou pro dané téma dostačující.

Motivační zdroje knihy jsou nepochybně filosofické, kniha se však radikálně odklání od advokátského pojetí filosofie, jak dominuje v západní akademické tradici; nesnažím se triumfovat před žádným neosobním tribunálem. Kniha je rétorická v tomto přesném smyslu: předpokládá elementárně vstřícné naladění posluchače a hledá vodítka, jak jej myšlenkově dovést ke kýženému cíli.

Posluchač – chce-li se k cestě připojit – musí svou vstřícnost osvědčit hledáním a prověřováním příkladů. Kniha příklady nabízí též, ale poměrně střídmě. Analýza zkušenosti, o níž zde – ze třech hledisek – jde, totiž neumožňuje postavit před společný pohled objektivně daný exemplář, který by se pak neosobně rozebíral. *Produktivita a rekurzivita zkušenosti naopak principiálně zaručuje, že jakýkoli běžně sdílený segment zkušenosti může snadno posunout či dokonce převrátit svůj smysl.* Čtenář nejspíše podstatu výkladu v jádře pochopí